

BARTŁOMIEJ ŁYCZAK*

 <https://orcid.org/0000-0002-1128-1376>

PROTOKÓŁ Z WIZYTACJI KOŚCIOŁA
PW. ŚW. ŚW. JANA CHRZCICIELA I JANA EWANGELISTY W TORUNIU
PRZEPROWADZONEJ W 1706 ROKU NA ZLECENIE
BISKUPA CHEŁMIŃSKIEGO TEODORA ANDRZEJA POTOCKIEGO

Abstract

Protocol from the Inspection Visit at the Church
of St. John the Baptist and St. John the Evangelist in Toruń
made in 1706 at the Request
of Bishop of Chełmno, Teodor Andrzej Potocki

The purpose of this article is to present the protocol from the inspection visit at the Church of St. John the Baptist and St. John the Evangelist in 1706 during a general visitation of the Diocese of Chełmno commissioned by Bishop Teodor Andrzej Potocki. So far, this source has been scarcely used in research on Toruń Cathedral, and the information it contains can be used to study the most diverse areas of sciences of history, especially art, bibliography and material culture of the Counter-Reformation era. It constitutes a supplement to earlier protocols that had been published in print, and made during inspection visits ordered by Bishops Andrzej Leszczyński (1647) and Andrzej Olszowski (1667–1672).

The document provides a detailed enumeration of the liturgical vessels and *vasa non sacra*, including silver figurines that contain fragments of relics, which were more numerous than previously thought. The inspector also listed different paraments (e.g. vestments and dalmatics) and the contents of the parish library, which, in addition to papal decrees, canonical literature and popular sermon collections, included works by secular thinkers, including Aristotle, Boethius and Cicero.

Keywords: Counter-Reformation, parish church furnishings, Toruń, Church of St. John the Baptist and St. John the Evangelist, eighteenth century

* Instytut Historii Sztuki, Uniwersytet Gdański

 bartlomiej.lyczak@ug.edu.pl

Nadesłany 13.04.2022; Nadesłany po poprawkach 7.09.2022; Zaakceptowany 5.10.2022

Protokoły wizytacyjne stanowią pierwszorzędne źródło wiedzy na temat dziejów poszczególnych kościołów, zwłaszcza w odniesieniu do wyposażenia wnętrza oraz sprzętów wykorzystywanych podczas liturgii i w codziennym funkcjonowaniu parafii. W zależności od szczegółowości zapisów umożliwiają odtworzenie zmian w wyglądzie świątyń na przestrzeni wieków czy określenie dat powstania elementów wyposażenia oraz zdradzają nazwiska ich fundatorów, rzadziej twórców. Ponadto – obok różnego rodzaju inwentarzy i ksiąg rachunkowych – są najlepszymi nośnikami informacji na temat stanu posiadania i majątności parafii. Mają zatem duże znaczenie w badaniach nad najróżniejszymi obszarami nauk historycznych: od sztuki i kultury materialnej, przez bibliologię, po gospodarkę.

Dwa opublikowane dotąd protokoły wizytacyjne kościoła pw. św. św. Jana Chrzciciela i Jana Ewangelisty w Toruniu powstały podczas inspekcji generalnych diecezji chełmińskiej zarządzonych przez biskupów Andrzeja Leszczyńskiego w 1647 r. oraz Andrzeja Olszowskiego w latach 1667–1672¹. Osiemnastowieczne wizytacje nie zostały dotąd wydane, przez co wciąż są niedostatecznie wykorzystywane w badaniach nad toruńską świątynią. Pierwsza kontrola stanu kościoła na przełomie XVII i XVIII stulecia została zlecona przez biskupa Teodora Andrzeja Potockiego w latach 1699–1712. Za jego rządów odbyły się dwie wizytacje diecezji: w latach 1700–1701 oraz w 1706 r., przy czym akta obydwu zachowane są jedynie częściowo w zbiorach Archiwum Diecezjalnego w Pelplinie². W przypadku parafii dekanatu toruńskiego dysponujemy jedynie protokołami z drugiej inspekcji. Stanowią one część księgi powstałej w wyniku połączenia wybranych dokumentów z obydwu wizytacji³. Odpowiedni fragment dotyczący kościoła Świętojańskiego w Toruniu stanowi podstawę zamieszczonej poniżej edycji⁴.

Świątynia od czasu powrotu w ręce katolików w 1596 r. użytkowana była wspólnie przez kler parafialny toruńskiego Starego Miasta oraz jezuitów⁵. Nie-

¹ *Visitationes ecclesiarum dioecesis Culmensis et Pomesaniae Andrea Leszczyński episcopo A. 1647 factae* (Fontes, Towarzystwo Naukowe w Toruniu, nr 4), wyd. Wojciech POBŁOCKI, Toruń 1900, s. 13–14; *Visitationes episcopatus Culmensis Andrea Olszowski Episcopo A. 1667–72 factae* (Fontes, Towarzystwo Naukowe w Toruniu, nr 7), z. 2, wyd. Bruno CZAPLA, Toruń 1903, s. 194–240.

² Por. Bogusław DYGDALA, *Struktury parafialne diecezji chełmińskiej w XVII–XVIII wieku* (Roczniki Towarzystwa Naukowego w Toruniu, R. 93, z. 3), Toruń 2009, s. 79–82.

³ Archiwum Diecezjalne w Pelplinie (dalej cyt. ADP), Culmensia, sygn. C 33 [Wizytacja diecezji chełmińskiej z lat 1700–1701 i 1706 na zlecenie biskupa Teodora Potockiego].

⁴ Wśród akt z toruńskiej fary staromiejskiej, przechowywanych obecnie w Archiwum Akt Dawnych Diecezji Toruńskiej, nie zachowały się ewentualne kopie wizytacji sporządzone na potrzeby parafii.

⁵ Krzysztof MIKULSKI, *Dzieje parafii świętojańskiej w XIII–XVIII wieku*, [in:] *Bazylika katedralna świętych Janów w Toruniu*, red. Marian BISKUP, Jerzy DOMASŁOWSKI, Toruń 2003, s. 21.

kiedy prowadziło to do wzajemnych oskarżeń, np. zakonnicy uważali, że komendariusz podbierał do nabożeństw antepedia z ich fundacji i prznosił lichtarze do ołtarzy pod swoją kuratelą⁶. Podobne uwagi sformułowane z drugiej strony odnaleźć można w omawianej wizytacji: „dzbanków cynowych do ziela par trzy, patres wzięli czwartą”. Warto przy tym zaznaczyć, że – poza ołtarzami – wizytacja biskupia dotyczy tylko części parafialnej, nie wylicza więc sprzętów należących do jezuitów.

Wizytator świątyni, o nieustalonych personaliach⁷, kilkakrotnie powoływał się na inspekcję przeprowadzoną przez kanonika Jana Ludwika Strzesza na zlecenie biskupa A. Olszowskiego. Świadomie opuszczone zostały m.in. informacje dotyczące historii kościoła i nastaw ołtarzowych znanych poprzednikowi, przez co dokument zyskał charakter swego rodzaju uzupełnienia wcześniejszego opisu. Szczegółowo wyliczona została za to duża grupa sprzętów pominiętych lub tylko ogólnie przez niego wzmiankowanych przez J. L. Strzesza. Odnosi się to zwłaszcza do aparatów kościelnych należących do parafii. Wymieniono dokładną liczbę naczyń liturgicznych i wszelkiego rodzaju paramenty, a także zawartość biblioteki: oprócz dekretów papieskich, literatury kanonicznej i popularnych zbiorów kazań znajdowały się w niej także dzieła myślicieli świeckich, m.in. Arystotelesa, Boecjusza oraz Cycerona⁸. Dzięki szczegółowemu wykazowi sreber okazało się, że w świątyni przechowywanych było więcej srebrnych figur, niż dotychczas sądzono⁹. Nieznany dotąd był nieduży posążek odlany ze srebra, przedstawiający nierozpoznanego przez wizytatora świętego trzymającego w ręce ząb. Atrybut ten przysługuje św. Apolonii oraz św. Patiensowi z Metz, który – co istotne w kontekście wezwania toruń-

⁶ Archiwum Akt Dawnych Diecezji Toruńskiej (dalej cyt. AADDT), Akta z bazyliki katedralnej w Toruniu, sygn. 51, s. 75: „Historia templi Sancti Ioannis collegio Patrum Societatis Iesu serviens in gratiam p.p. profectorum eiusdem templi Soc. Iesu pro faciliiori informatione, ex variis libris, memorialibus informationibus ab anno 1231 erectionis, item ab anno intronisationis nostrum in templum, ad annum 1684 psentes collecta”.

⁷ Być może był nim kanonik Stanisław Hozjusz, który w tym samym roku przeprowadził wizytację kościoła parafialnego w Chełmnie, zob. Marek G. ZIELIŃSKI, *Chełmno. Civitas totius Prussiae metropolis XVI–XVIII w.*, Bydgoszcz 2007, s. 144.

⁸ Tytuły dzieł, które udało się zidentyfikować, umieszczono w przypisach w tekście źródłowym. Na temat bibliotek w parafiach diecezji chełmińskiej zob. Bogusław DYGDAŁA, *Biblioteki parafialne w diecezji chełmińskiej w XVII i XVIII wieku*, *Czasy Nowożytnie*, t. 22: 2009, s. 145–161.

⁹ Por. Jakub FANKIDEJSKI, *Utracone kościoły i kaplice w dzisiejszej diecezji chełmińskiej. Podług urzędowych akt kościelnych*, Pelplin 1880, s. 23; Arthur SEMRAU, *Ein Beitrag zur Geschichte der Goldschmiedekunst in Thorn*, *Mitteilungen des Copernicus-Vereins für Wissenschaft und Kunst zu Thorn*, H. 16: 1908, s. 73, 82; Kinga SZCZEPKOWSKA-NALIWAJEK, *Zasoby złotnictwa u schyłku średniowiecza na Pomorzu Gdańskim, w Ziemi Chełmińskiej i na Warmii*, *Rocznik Gdański*, t. 40: 1980, z. 1, s. 77; eadem, *Złotnictwo gotyckie Pomorza Gdańskiego, Ziemi Chełmińskiej i Warmii* (Studia z Historii Sztuki, t. 40), Wrocław 1987, s. 139.

skiego kościoła – według legendy hagiograficznej otrzymał ząb od św. Jana Ewangelisty¹⁰.

* * *

Podczas przygotowywania edycji posiłkowano się zasadniczo instrukcją wydawniczą opracowaną przez Kazimierza Lepszego¹¹. Chcąc, aby tekst był możliwie przystępny w odbiorze, zdecydowano się na odejście od niektórych jej zasad, przychyłając się do postulatów sformułowanych przez Jerzego Dygdałę¹². W części polskojęzycznej tekst został zmodernizowany, łącznie z wyrazami typu „processyi” oraz końcówkami przymiotników „-em”, „-ymi” itp.; ortografię dostosowano do współczesnej. Rozwinięcia skrótów zamieszczono w nawiasach kwadratowych, jednak w skrótach nienastręczających żadnych wątpliwości nie zaznaczono rozwiązania w nawiasach (np. „BMV” – „Beatissimae Mariae Virginis”, „Dni” – „Domini”, „nro” – „numero” itp.). Zgodnie z zaleceniami instrukcji wydawniczych skrócono wyrazy „Sanctus” i „Sancta” (S.) oraz „Beatus” (B.) przed imionami świętych i błogosławionych¹³.

ANEKS

Protokół wizytacji kościoła pw. św. św. Jana Chrzciciela i Jana Ewangelisty z 1706 roku

Oryg.: *Archiwum Diecezjalne w Pelplinie, Culmensia, sygn. C 33: [Wizytacja diecezji chełmińskiej z lat 1700–1701 i 1706 na zlecenie biskupa Teodora Andrzeja Potockiego], s. 253–268.*

[s. 253] Toruń.

Ecclesia parochialis quae et archipresbyteralis dicitur ob annexum sibi ab antiquo decanale officium gaudet titulo SS. Joanno Baptistae et Evangelistae. Situs eius sufficienter a perill[ust]ri reverendo domino Strzesz¹⁴ archidiacono

¹⁰ Patientius von Metz, [in:] *Lexikon der christlichen Ikonographie*, Bd. 8, hrsg. v. Wolfgang BRAUNFELS, Rom 1976, fol. 124.

¹¹ *Instrukcja wydawnicza dla źródeł historycznych od XVI do połowy XIX wieku*, red. Kazimierz LEPSZY, Wrocław 1953.

¹² Jerzy DYGDALA, *Z doświadczeń edytora osiemnastowiecznych lustracji i inwentarzy – czy instrukcja wydawnicza jest w ogóle potrzebna?*, [in:] *Teoria i praktyka edycji nowożytnych źródeł w Polsce (XVI–XVIII w.)*, red. Adam PERŁAKOWSKI, Kraków 2011, s. 143–158.

¹³ *Instrukcja wydawnicza dla średniowiecznych źródeł historycznych*, Kraków 1925, s. 4. Dziękuję Panu Pawłowi Janowskiemu za konsultacje w sprawie łacińskich fragmentów tekstu.

¹⁴ Jan Ludwik Strzesz (zm. 1678) – proboszcz chełmiński (od 1665), kanonik (od 1665) i archidiakon (po 1672) chełmiński, w latach 1667–1672 przeprowadził na zlecenie biskupa Andrzeja Olszowskiego wizytację biskupstwa chełmińskiego, zob. Alfons MAŃKOWSKI, *Prałaci i kanonicy katedralni chełmińscy od założenia kapituły do naszych czasów*, Toruń 1928, s. 203–204.

no Culmensi eiusdem[ue] episcopatus Culmensis et Pomesaniae descriptus ideq[ue] hic praetermittitur¹⁵.

Altare maius Coronationis Beatissimae Mariae Virginis seu Sanctissimae Trinitatis in suo esse permanet ut ibi descriptum excepta argenteria super addita quae suo loco conscribetur cum benefactoribus.

A parte sinistra majoris altaris altare S. Francisci Xaverii patres Soc[ietatis] Jesu de novo fundatum ab iisdem translato altari S. Catharinae in alium locum.

Altare S. Mariae Magdalенаe.

Altare B. Stanisłai Kostka in prima capella sub regimine patres Soc[ietatis] Jesu.

Altare in capella altera germanorum antique ad ecclesiam S. Laurentii extra muros translato uti illius ecclesiae proprio, aliud novum a magnifico Fukiery non ita pridem erecto¹⁶; capellae huius curam habet Confraternitas Germanorum quibus praeest r[everendus] pater concionator germanicus patres Soc[ietatis] Jesu.

Altare^{a17} in capella tertia quam olim vendicabant sibi seniores piscatorum vulgo galmirze contubernium istud dictorum galmierorum, penitus evanuit. Nunc vero ad postulata contubernii szmuklerzów ab annis aliquot introducti ut in ea suas absolvant devotiones est concessa.

Altare ad columnam primam ab eadem parte sinistra, S. Catharinae vetus translatum ex loco supra memorato, mensa lignea cum portatili.

Altare S. Annae ad secundam columnam, veteri ex consensu venerabilis capituli ad ecclesiam biskupicensem¹⁸ accepto ab a[dmodum] r[everend]o Stanisłao Kostecki¹⁹ praebendario cathedrali Culmensi et notario ap[osto]lico, patriota Thorunensi erectum, in quo statuetae Jesu, Mariae et Annae sculptae una cu[m] Dei Patris et Sancti Spiritus effigie. Cooperimentum de latere cum imagine trium itidem personarum earundem, supra imago S. Josephi.

^a Brak wyrazu.

¹⁵ Por. *Visitationes episcopatus Culmensis*, s. 194 i n.

¹⁶ Według odręcznych, późniejszych dopisków na inwentarzu kościoła z 1596 r. poprzednia nastawa ołtarzowa została przeniesiona do kościoła św. Wawrzyńca z rozkazu biskupa Teodora Potockiego, więc najwcześniej w roku 1699, zob. A. SEMRAU, op.cit., s. 82. Fundacja nowej struktury musiała zatem nastąpić w podobnym czasie.

¹⁷ W tej kaplicy do końca XVII w. znajdował się ołtarz św. Mikołaja, w czasie sporządzenia wizytacji (po 1704 r.) zastąpiony ołtarzem św. Michała ufundowanym przez proboszcza Seweryna Szczukę, zob. Bartłomiej ŁYCZAK, *Uwagi na temat nastaw ołtarzowych ufundowanych w XVIII wieku do kościoła pw. św. Jana Chrzciciela i Jana Ewangelisty w Toruniu*, *Zapiski Historyczne*, t. 80: 2015, z. 2, s. 89, DOI: <http://dx.doi.org/10.15762/ZH.2015.20>.

¹⁸ Kościół św. Marii Magdaleny w Biskupicach.

¹⁹ Stanisław Kostecki (zm. 1705) – komendariusz w Świerkach (1670–1672), proboszcz w Cyganku (1672–1675), sekretarz kapituły chełmińskiej (już w 1675), zob. Wojciech ZAWADZKI, *Duchowieństwo katolickie oficjalatu pomezkańskiego w latach 1525–1821*, t. 2: *Słownik*, Olsztyn–Elbląg 2009, s. 129; B. ŁYCZAK, op.cit., s. 80.

Altare S. Volf[g]angi ad tertiam columnam in Strzeszoviana visitatione cum copiosis foundationibus descriptum²⁰.

Ab altera parte dextera majoris altaris altare Beatissimae Mariae Virginis, statua eadem qua ante sed altare totum novum ab a[dm]o r[ever]endo Martino Rosniewski²¹ ecclesiae huius sacerdote comparatum.

Altare S. Rosaliae.

Altare in capella S[acris]s[i]mi Corporis Christi una cum confraternitate.

Altare S. Ignacii Soc[ietatis] Jesu fundatoris in capella.

Capella studiosorum Congreg[atio]nis Beatissimae Mariae Virginis ab angelo salutat.

Capella nauclerorum.

Altare S. Crucis ad primam columnam veteri sublato noviter ab adm[odum] r[ever]endo Petro Przekopowski²² olim commendario et prabendario eiusdem ecclesiae comparatum.

Altare ad secundam columnam Depositionis de Cruce ac

Altare Assumptionis Beatissimae Mariae Virginis ad tertiam columnam nunc pauperibus huius ecclesiae, qui decorem eius conservent. Datum est.

Foundationes et obligations istorum altarium in praefata visitatione descriptae sunt et hucusq[ue] conservantur.

[s. 255^b] Aurea et argentea suppellex.

Calix aureus cum patena.

Calices argentei cum uno Corporis Christi, 2do S. Rosaliae numero triginta novem una cum patenis ex quibus duae patenae non deauratae.

Ampularum per totum deauratarum paria tria majorum, minorum par unum.

Ampularum per partes deauratarum paria tria.

Ampularum nihil deauratarum paria quatuor, omnium numerus paria 11.

Pelvis argentea per partes deaurata una, secunda Confraternitatis Corporis Christi.

Cruces.

Crux argentea magna, per totum deaurata, vetusti operis.

Cruces argenteae minores deauratae numero novem, ex quibus una sine sede, tres vero sedes aeneae deauratae.

Cruces argenteae non deauratae cum corallis et aliis lapidibus numero duae.

^b W księdze popełniono błąd przy numeracji stron, bezpośrednio po s. 253 następuje s. 255.

²⁰ Por. *Visitaciones episcopatus Culmensis*, s. 201–202.

²¹ Marcin Rosniewski – wikariusz w kościele Świętojańskim w Toruniu (wymieniany na początku lat siedemdziesiątych i w latach dziewięćdziesiątych XVII w.), zob. B. ŁYCZAK, op.cit., s. 78–79.

²² Piotr Przekopowski, wikariusz, komendariusz (1677–1690) i prebendariusz (do 1692) kościoła Świętojańskiego w Toruniu, zob. K. MIKULSKI, *Dzieje parafii*, s. 25; B. ŁYCZAK, op.cit., s. 79.

Crux tertia argentea

Crux deaurata aere obducta. Omnis numerus 14.

Pacificalia.

Pacificalia et reliquiaria argentea numero decem, quorum duo habent bases cupreas.

Pacificalia rotunda argentea sine basibus septem.

Manus cuprea deaurata cum reliquiis sanctorum. Numerus pacificalium 18.

Statuae argenteae.

Statua Beatissimae Mariae Virginis magna in radiis argenteis deauratis cum corona lapidibus ex octo stellis, sceptrum deauratum argenteum in manu dextra habens. Manu vero sinistra Puerum Jesum argenteum gestans. Luna cum draconibus sub pedibus eius, in basi vero argentea sanctorum reliquiae sunt inclusae. Tres annuli aurei parvi pro digitis ornandis.

Statua argentea per totum deaurata S. Joannis Baptistae, manu sinistra tenens agnum argenteum deauratum, vetusti operis.

Statua argentea S. Georgii cum partibus pallii argentei super ambas manus lancea argentea transfigens fauces draconis lignei, praecincta statua balteo argenteo cum tintinnabulis numero decem et gladio argenteo, pedibus eiusdem statuae calcaria argentea deaurata sunt applicata, in collo lorica argentea, caput adornant duo radii collariorum argenteo deaurato impositi.

Statua argentea S. Reginae per partes deaurata, super tribus globulis argenteis deauratis pectori eiusdem statuae inclusum est caput eiusdem sanctae.

Statua argentea S. Vitalis m[artyris] brachictenus per partes deaurata, capiti eiusdem statuae affixa est patena deaurata argentea.

Statua parvulima fusa cuiusdam sancti manibus tenentis dentem flectendo, argentea.

Statua cuprea deaurata brachio tenus.

[s. 256] Candelabra.

Unius formae cum statuibus angelorum tria paria argentea.

Secundae formae sine statuibus par unum argenteum.

Parva Confraternitatis Corporis Christi par unum.

Pixides et vascula varia.

Pixides argenteae maiores per totum deauratae vetusti operis par unum.

Pixides argenteae deauratae simili arte elaboratae par unum.

Vascula argentea rotunda per totum deaurata par unum in quibus tantum una seu tella argentea.

Vascula argentea non deaurata rotunda par unum.

Chrismale argenteum pro oleis sacris cum operculo.

Monstrantia argentea

Thurribularia argentea cum catenulis duo, sed unum destructum

Navicula argentea per totum deaurata sine cochleari

Calidare argenteum magnum pro aqua benedicta

Campana argentea una

Pectorale magnum argenteum deauratum, imagines Salvatoris Domini, Beatissimae Mariae Virginis cum duobus lapidibus.

Pectoralia argentea minora similis formae per partes deaurata cu[m] figuris SS. Joannis Baptistae et Evangelistae par unum.

Argenti maioris partes et lapis depromptae per modum pectoralium cu[m] figuris sanctorum quinque.

Argenti partes minors circulares similis formae cum lapidibus octo.

Lampas argentea magna pensilis cum omnibus requisitis argenteis.

Lampas Confraternitatis Corporis Christi minor argentea.

Fragmenta varia in cistula artificiosa lignea.

Decades decim de coralibus cum majoribus argenteis et metallum deauratum cum capillo.

Maioris Altaris argenteria.

Vestis argentea Beatissimae Mariae Virginis a summo deorsum per partes deaurata, sub pedibus luna argentea tota deaurata, in capite corona Beatissimae Virginis et Pueri Jesu. Corona super caput Dei Patris argentea, Spiritus Sancuts argenteus, catenulla ad collum Beatissimae Mariae Virginis in quatuor partes deaurata tota una cum cruce pensili, coronae super capita SS. Joannis Baptistae at Evangelistae argenteae seu potius radii.

Aparaty kościoła farskiego toruńskiego św. Jana.

Kapy.

Nowa [z] atlasu białego, z kwiatkami rozmaitego koloru, kindiakiem²³ czerwonym poszyta, astek²⁴ par pięć srebrnych.

Kapa stara teletowa²⁵ biała, z kindiakiem podszyta niebieskim, zła była bardzo i tak z drugiej teletowej także zlej dała się jedna zrobić, a listwy z tamtej drug[iej] dały się do trzeci[ej] nowej, astki mosiężne, potrzeby²⁶ złotem jedwabne czerwone.

²³ Kindiak – tkanina bawełniana, importowana ze wschodu, zob. Irena TURNAU, *Słownik ubiorów. Tkaniny, wyroby pozatkackie, skóry, broń i klejnoty oraz barwy znane w Polsce od średniowiecza do początku XIX w.*, Warszawa 1999, s. 86.

²⁴ Astki – kłamy służące do zapięcia kapy.

²⁵ Teleta – rodzaj tkaniny jedwabnej, wzbogaconej wątkiem z metalowej folii, wyrabianej we Włoszech od XVI w., zob. I. TURNAU, op.cit., s. 187.

²⁶ Potrzeby – wszelkie ozdoby pasmanteryjne, zob. ibid., s. 145.

Kapa perłowa nowa, do której się dały listwy altembasowe²⁷ z jednej [z] tamtych kap, szczyt stary inakszy, podszewka z tej ze starej adamaszkowa czerwona.

Kapa atlasowa biała, cale zła i do zażycia niepodobna, popruła się, a z podszewki od niej materii czerwonej sprawiła się kapa insza dokupiwszy na listwy i szczyt kamki²⁸ białej. Potrzeby złote od tejże atlasowej, podszewka płócianna nowa, astki mosiężne.

Kapa czerwona stara teletowa, z listwą także teletową i szczytem, [s. 257] podszewka.

Kapa nędzowa²⁹ z jedwabiem, szczytem, galony jedwabne, podszyta płótnem czerwonym.

Kapa altembasowa czerwona, na szczycie Najświętsza Panna w promieniach, potrzeby szychowe³⁰, podszewka.

Kapa [z] adamaszku wiśniowego, szczyt i listwy fiołkowe, potrzeby jedwabne czerwone, podszewka [z] bagazji³¹ siarczystej, astek par trzy srebrnych.

Kapa stara fiołkowa złotogłowa³², listwa altembasowa w kwiaty, bez szczytu, podszewka różna, potrzeby szychowe.

Kapa lazuruwa atlasowa, listwy nędzowe fiołowe i szczyt, podszewka częścią z płótna, częścią z kitajki³³, potrzeby szychowe.

Kapa zielona w kwiaty białe [i] czerwone, szczyt i listwy fiołowe [i] czerwone na gruncie pomarańczym.

Kapa czarna aksamitna stara, z listwą i szczytem, gładka, srebrna pozłociста, podszewka stara.

Kapa stara aksamitna, potrzeby złociste, podszewka w kitajki stary żółty i płótna, astek par pięć srebrnych.

Kapa nowa lamowa³⁴, zielona w różne kwiaty, potrzeby szychowe, listwy i szczyt białej lamowej, podszewka kitajczana popielata.

²⁷ Altembas – rodzaj aksamitu z wzorem utworzonym z ciętej na kilku wysokościach okrywy włókiennej, zob. *ibid.*, s. 13.

²⁸ Kamka – tkanina z aksamitnym wzorem na złotym tle, wytwarzana w Persji i Azji Środkowej, zob. *ibid.*, s. 79.

²⁹ Nędza – tkanina jedwabna lub półjedwabna przerabiana szychem, zob. Marta MICHAŁOWSKA, *Leksykon włókiennictwa. Surowce i barwniki, narzędzia i maszyny, techniki i technologie, wyroby i dziedziny*, Warszawa 2006, s. 250.

³⁰ Szych – przędza lniana lub bawełniana owinięta spiralnie metalowym, posrebrzonym lub pozłacanym paskiem, często używana do haftów, zob. I. TURNAU, *op.cit.*, s. 182.

³¹ Bagazja – bawełniana tkanina, zazwyczaj różnobarwna, zob. *ibid.*, s. 17–18

³² Złotogłów – bogata, wieloosnowowa i wielowątkowa, ciężka tkanina o powierzchni ze złotem i jedwabiem, zob. *ibid.*, s. 204.

³³ Kitajka – cienka, gładka tkanina jedwabna, zob. *ibid.*, s. 87.

³⁴ Lama – tkanina jedwabna o tle całkowicie lub częściowo pokrytym dodatkowym wątkiem srebrnym lub złotym, wyrabiana we Włoszech od połowy XVII w., zob. *ibid.*, s. 103.

Dalmatyki.

Aksamitne czerwone, wzorzyste, potrzeby szychowe białe, podszewka nędzowa staroświecka.

Altembasowe czerwone, potrzeby szychowe białe, podszewka czerwona, płócienna.

Nędzowe czerwone w kwiaty różne wielkie, potrzeby jedwabne, podszewka.

Fiołkowe altembasowe, potrzeby szychowe białe, podszewka płócienna czerwona.

Pliszowe³⁵ fiołowe, potrzeby białe szychowe, podszewka nędzowa w papuże kwiaty.

Aksamitne zielone w kwiaty biało-czerwone, potrzeby szychowe białe, podszewka płócienna granatowa.

Aksamitne stare cz[...]^c, potrzeby szychowe białe, podszewka płócienna różowa, cztery kalka srebrne przy ni[m].

Białe terynelowe³⁶ stare, na piersiach dużo podarte, kwiaty złota, potrzeby złote, podszewka kitajczana czerwona.

Zielone lamowe nowe, potrzeby szychowe, podszyte kitajką popielatą.

Ornaty białe.

Ornat lamowy, złote kwiaty, podszyty karmazynowym ałasem, z stułą, manipularzem, na piersiach podarty, potrzeby złote.

Altembasowy biały w kwiaty aksamitne czerwone, kolumna jednakowa, podszewka zielona kitajczana podarta, z stułą i manipularzem.

Lamowy [w] kwiaty czerwone i liście zielone, podszyty bagazją żółtą, bez stuły i manipularza, potrzeby złociste.

Lamowy stary, na piersiach ałasem starym poprawiony, kitajką zieloną podszyty, potrzeby czerwone z złotem.

Lamowy z kolumną czerwoną w kwiaty złote, potrzeby czerwone jedwabne, podszewka bagazjowa żółta. Ten zaś, który był w dawnym rejestrze numero quinto wziął ksiądz Marcin do św. Wawrzyńca, to jest w blaszkę kwiaty zielone z kolumną czerwoną.

Ałasowy z kolumną czerwoną, podszyty kitajkiem zielonym, potrzeby czerwono-żółto-zielone.

Teletowy z kolumną czerwoną, podszyty płótnem czerwonym, potrzeby szychowe.

Ałasowy, kolumna szyta [w] różne ozdoby, podszewka płócienna czerwona, u szyi granatowa, potrzeby szychowe białe.

^c Wyraz nieczytelny.

³⁵ Plisz (plusz) – tkanina półjedwabna o bawełnianej lub jedwabnej osnowie, zob. *ibid.*, s. 140.

³⁶ Tercynela (tercanella) – połyskliwa tkanina jedwabna lub półjedwabna, wyrabiana we Włoszech od XVI w., zob. *ibid.*, s. 187.

Atłasowy w paski, płótnem podszyty czerwonym, potrzeby [z] galonku³⁷ prostego i frędzla³⁸ jedwabna.

[s. 258] Adamaszkowy z kolumną adamaszkową czerwoną, potrzeby jedwabne, podszewka czerwona płócienna.

Lamowy zły, na piersiach podszyty atłasem, kitajką starą podszyty, potrzeby szychowe z jedwabiem czerwonym, tamtego zaś z kolumną aksamitną nie masz.

Adamaszkowy, kolumna zielona aksamitna, potrzeby szychowe, frędzla jedwabna zielona, podszyty płótnem granatowym.

Atłasowy, ma być Bractwa Bożego Ciała, kwiaty wielkie niebiesko-pomarańczowe, podszyty płótnem czerwonym, potrzeby jedwabne.

Lamowy [w] zielone kwiaty drobne, płótnem czerwonym podszyty, potrzeby czerwone srebrne.

Atłaskowy w kwiaty złote, kolumna bogatsza, podszyty kindiakiem różowym, potrzeby szychowe.

Lamowy w kwiaty złote, gałązki zielone, żółtą bagazją podszyty, potrzeby jedwabne czerwono-białe.

Teletowy [w] kwiaty aksamitne czerwone, gałązki złote, kolumna także w zielone kwiaty, potrzeby złote z jedwabiem czerwonym, podszewka atłasowa stara niebieska.

Atłasowy, krzyż na tyle żółty adamaszkowy, potrzeby jedwabne, podszewka płócienna czerwona, tego nie było w rejestrze dawnym.

Accessit

Adamaszkowy biały w kwiaty złote, kolumna tercynełowa ceglasta, także złote kwiaty, galony złote, podszewka bagazjowa żółta, z stułą i manipularzem.

Atłasowy wielki^d, [w] kwiaty złote, kolumna czerwona z blaszką żółtą, potrzeby szychowe, podszewka pomarańczowa płócienna, z stułą i manipularzem.

Tercynełowy w paski zielone atłaskowe, kwiatki złote drobne, potrzeby, kordonka wąska, złocisty, płótnem niebieskim podszyty, z stułą i manipularzem.

Solenny nowy, złote kwiatki wielkie, kolumna w róże jedwabiem i złotem szyta, podszewka tabinkowa³⁹ ceglasta, potrzeby złote, z stułą i manipularzem.

Czerwone.

Lamowy w wodę, z herbem złocistym na atłasie czerwonym, potrzeby srebrne, podszewka bagazjowa pomarańcza, z stułą i manipularzem.

^d W oryginale: wiekchi.

³⁷ Galonek – naszywka z taśmy wykonanej z nitek bawełnianych, jedwabnych i metalowych, zob. *ibid.*, s. 60.

³⁸ Frędzla – ozdobne zakończenie brzegów w postaci zwisających nitek, zob. *ibid.*, s. 58.

³⁹ Tabin – tkanina z wysokogatunkowej przędzy jedwabnej, barwiona, niekiedy z metalowym wątkiem, wyrabiana we Włoszech od XVI w., zob. *ibid.*, s. 184.

Altembasowy, złoto-aksamitny kwiat, kolumna biała lamowa, podszywka kitajczana czerwona, z stułą i manipularzem, potrzeby srebrne z jedwabiem granatowym.

Altembasowy bogaty, wszystek jednakowy, podszyty zieloną materią w kosteczki, z stułą i manipularzem przybrany, potrzeby szychowe staroświeckie i frędzelka wkoło jedwabna.

Altembasowy jednakiś wszędzie, podlejszy, płótnem lazurowym podszyty, potrzeby staroświeckie szychowe białe, frędzla wkoło, z stułą i manipularzem.

Altembasowy, także potrzeby, podszywka bogata w złote kwiaty i zielono-papuze, stułą i manipularzem przybrane.

Altembasowy z kolumną zieloną także altembasową, potrzeby szychowe żółte, frędzla wkoło, podszywka czerwona płócienna.

Altembasowy z kolumną zieloną także altembasową, potrzeby szychowe żółte, płótnem hiszpanowym podszyty.

Altembasowy jednostanny, potrzeby szychowe, podszywka płótna lazurowego.

[Z] materii tureckiej [w] kwiaty wielkie, na kolumnie równe osoby [h]aftowane szychem, potrzeby szychowe, podszywka [ze] staroświeckiej materii papużo-cielistej wyszywana.

Altembasowy z kolumną zieloną altembasową, potrzeby białe szychowe, wkoło frędzla jedwabna, podszywka siarczysta płócienna.

Aksamitny, na nim krzyż w drzewo złotem haftowany, a na nim Pan Jezus, potrzeby szychowe białe, podszywka w białe lewki na granatowym tle.

Aksamitny, haftowany złotem, z krucyfiksem i różnymi osobami wysoką robotą, dokoła frędzelka jedwabna, podszywka zielona jedwabna w kwiaty drobne siarczyste.

Pliszowy z kolumną haftowaną męki Pana Jezusa z osobami, potrzeby [s. 259] fiołkowe z szychem żółtym i frędzelką czerwoną z szychem, podszywka płócienna czerwona.

Adamaszkowy jednakowy, potrzeby szychowe marcypanowe, wkoło frędzelka złota, podszyty kitajką czerwoną.

Adamaszkowy, krzyż fiołowy teletowy, potrzeby staroświeckie szychowe, wkoło frędzelka z szychem złotym, podszywka płócienna czerwona.

Atlasowy, kolumna lamowa biała w kwiaty różne, ale już zła, potrzeby szychowe z jedwabiem.

Nędzowy pstry jednostajny, szychowe złote potrzeby, frędzla zielona z szychem, płótnem czerwonym podszyty.

Nędzowy także, z kolumną zieloną, także nędzową, potrzeby jedwabne różne, płótnem lazurowym podszyty.

Adamaszkowy, cielista kolumna w kwiaty żółto-zielone, potrzeby szychowe, frędzla jedwabna, płótnem czerwonym podszyty.

Adamaszkowy, krzyż [h]aftowany srebrem i złotem, potrzeby szychowe, podszewka [z] musuľbasu⁴⁰ granatowego.

Adamaszkowy jednaki, potrzeby żółto-czerwone jedwabne, podszewka płócienna czerwona.

Ałasowy w kwiaty różne, kolumna taką, ale biała, potrzeby srebrne, podszewka [z] tafty⁴¹ zielonej.

Ałasowy w kwiaty wielkie złote i inne małe, kolumna altembasowa zielona, podszewka bagajzowa siarczysta, potrzeby szychowe białe.

Takiż, kolumna zielona [z] aksamitu wytartego, podszewka granatowa płócienna.

Nowy bogaty, ceglasty, adamaszkowy w kwiaty wielkie srebrne, potrzeby złote bogate, kitajką pomarańczą podszyty.

Zielone.

Altembasowy bogaty, kolumna złota, kwiat zielono-czerwony, potrzeby szychowe, podszewka płócienna błękitna, wkoło frędzela.

Altembasowy, z kolumną także altembasową, potrzeby szychowe białe, wkoło frędzla jedwabna, podszewka płócienna czerwona.

Altembasowy bogaty, jednakowy, potrzeby staroświeckie szychowe żółto-białe, frędzla dokoła jedwabna, podszewka w paski materii i różne kwiaty.

Aksamitny ciemnozielony [w] kwiaty biało-czerwone, potrzeby szychowe białe, podszewka granatowa.

Aksamitny jednakowy, potrzeby szychowe żółte, wkoło frędzla jedwabna, podszewka płócienna czerwona.

Aksamitny, kwiat czerwono-biały, krzyż czerwony altembasowy, potrzeby szychowe białe, wkoło frędzla jedwabna, podszewka niebieska płócienna.

Nowy [z] tabinu przedniego w wodę, potrzeby marcypanowe szychowe, podszewka płócienna granatowa.

Fiołowe.

Złotogłowy, kolumna aksamitna, kwiaty zielono-czerwone, potrzeby szychowe białe, frędzla dokoła, podszewka niebieska płócienna.

Złotogłowy, kwiat wielki, kolumna żółta złotogłowa, kwiaty aksamitne czerwono-zielone, potrzeby szychowe, wkoło frędzela jedwabna^e, podszewka ałasowa, na czerwonym tle kwiatki złote.

Altembasowy, kolumna różniejsza, kwiat złoty szcztkowy, potrzeby złote szychowe, frędzela jedwabna, podszewka ciemnozielona w kwiaty papuże.

^e W tym miejscu zdublowany wyraz „jedwabna”.

⁴⁰ Musuľbas – tkanina baweľniana, produkowana w Turcji, używana głównie na podszewki, zob. *ibid.*, s. 119.

⁴¹ Tafta – lekka, sztywna tkanina jedwabna o delikatnym połysku, zob. *ibid.*, s. 185.

Altembasowy z kolumną czerwoną altembasową, potrzeby szychowe żółte, frędzelka jedwabna, podszewka ciemnozielona.

Aksamitny, kolumna haftowana w różne osoby, frędzla zielona, podszewka staroświecka, pieprzowe kwiaty na niej zielone.

Aksamitny w kwiaty, z kolumną haftowaną w osoby różne, frędzla zielona, podszewka granatowa płócienna.

Złotogłowy, raczej nędzowy, bogaty, szychem szyty, krzyż haftowany, potrzeby [s. 260] szychowe, podszewka [ze] staroświeckiej materii, białki szyty szychem.

Pliszowy, kolumna altembasowa, potrzeby białe szychowe, wkoło nic, bagażą cielistą podszyty.

Pliszowy, krzyż [h]aftowany [w] różne osoby, potrzeby białe szychowe, wkoło nic nie masz, podszewka różowa bagażowa.

Pliszowy w kwiaty, potrzeby szychowe żółte, frędzla pstra dokoła, podszewka zielona staroświecka w kwiaty żółte szychowe.

Adamaszkowy, potrzeby szychowe żółte, wkoło frędzla czerwona, podszewka płóciennaż takąż.

Atlasowy w kostkę, kwiaty biało-żółte, potrzeby szychowe, frędzelka żółta, podszewka bagażowa siarczysta.

Atlasowy w kwiaty wielkie różne, kolumna czerwona, potrzeby zielone z złotkiem, podszewka czarna płócienna.

Muchajerowy⁴², potrzeby złote na kolumnie a czerwone w ząbki dokoła, podszewka niebieska bagażowa.

Lamowy seu teletowy jednaki, potrzeby srebrne fiołowe z białym szychem, podszewka [z] niebieskiej kitajki.

Atlasowy, kwiat wielki złoty, kolumna [ze] złotogłowu zielona, potrzeby białe szychowe, podszewka czerwona staroświecka, szychem żółtym tkana.

[Ze] złotogłowu fiołowego, kolumna bogato [h]aftowana [w] misteria beatae, wkoło frędzla pstra, podszewka bagażowa niebieska.

Czarne.

Aksamitny w kwiaty strzyżone, potrzeby białe jedwabne, podszyty bagażą niebieską.

Aksamitny, płótnem szarym podszyty, potrzeby białe jedwabne.

Pliszowy stary, potrzeby czarno-białe jedwabne, podszyty płótnem czarnym.

Adamaszkowy zły, potrzeby biało-czarne jedwabne, podszewka biała płócienna.

Tabinkowy stary zły, potrzeby żółto-białe jedwabne, kolumna atlasowa żółta, podszewka czarna płócienna.

⁴² Muchajer – lekka, cienka tkanina wełniana, zob. *ibid.*, s. 118.

Atlasowy, potrzeby koło kolumny srebrne, wkoło szychowe, podszyty bagażą niebieską.

Tabinowy, kolumna w złote kwiaty, potrzeby żółte szychowe, płótnem pomarańczym podszyty.

Włosowy burkatelowy⁴³ w kwiaty złote, potrzeby złote, podszewka [z] bagażi niebieskiej.

Aksamitny strzyżony, kolumna nędzowa z pazłotkiem, na niej korona czarna, kolumna w tyle złota, gdzie indziej szychowe żółte potrzeby, podszewka [z] płótna granato[wego].

Kawowy nowy, jednostajny, potrzeby białe srebrne, podszewka żółta płócienna.

Antepedia do wielkiego ołtarza białe i czerwone.

[Z] teletu białego stare, w pośrodku imię Jesus, listwa haftowana, potrzeby szychowe, podszyte płótnem szarym.

Drugie atlasowe w kwiaty rozmaite haftowane, potrzeby szychowe, podszyte płótnem.

Altembasowe czerwone, potrzeby szychowe żółte i drugie białe, bez podszewki.

Aksamitne czerwone z aniołkami, haftowane.

Białe lamowe w kwiaty różnego koloru, frędzla i potrzeby złote, podszewka płócienna.

Czerwone w kostkę żółtą, atlasowe, potrzeby białe szychowe, frędzla jedwabna różnego koloru, podszewka płócienna.

Białe lamowe, kwiat złoty i jedwabny, potrzeby złote, frędzla jedwabna żółta ze złotem, podszyte drylichem⁴⁴.

Stare białe, złe, listwa w paski także zła, atlasowa.

Zielone.

Kitajczane [w] kwiaty materialne wycinane różnego koloru, listwa nędzowa czerwona, potrzeby szychowe żółte, frędzla jedwabna różnego koloru.

Altembasowe, potrzeby szychowe żółte, frędzla [z] jedwabiu różnego, podszyte płótnem.

Pliszowe w kwiaty czerwono-białe aksamitne, potrzeby szychowe żółte, frędzla włóczkowa różnego koloru, listwy [z] nędzy bogatej granatowej, [s. 261] podszewka z różnych sztuk.

Kitajczane, potrzeby szychowe białe, frędzla [z] różnej włóczki, podszewka granatowa płócienna.

⁴³ Burkatela – gruba, wzorzysta tkanina półjedwabna lub lniana, zob. *ibid.*, s. 29.

⁴⁴ Drylich (drelich) – mocna i gęsta tkanina bawełniana, konopna lub lniana, zob. *ibid.*, s. 47.

Fiołowe.

Altembasowe, potrzeby szychowe białe, frędzla różna jedwabna, podszewka płócienna.

Altembasowe, potrzeby żółte szychowe, frędzla różnego koloru.

Pliszowe w kratkę, szare, oblamowane, muchajerowe, bez potrzeb, frędzla pstra, podszewka płócienna.

Fiołowe muchajerowe, nowe, potrzeby pstre półjedwabne, frędzla pstra jedwabna, podszewka czarna.

Czarne.

Aksamitne złe, potrzeby białe szychowe, frędzla jedwabna czarno-biała, podszewka czarna płócienna.

Białe antepedia do małych ołtarzów.

Kitajczane w płomienie, potrzeby jedwabne, frędzla jedwabna pstra.

Ałasowe w różne kwiaty, potrzeby czerwone i frędzla jedwabna, podszyte płótnem czerwonym.

Teletowe stare, listwy przyszywane, z aksamitu różnego kwiaty, w pośrodku imię Jesus, frędzla zła jedwabna.

Ałasowe [w] różne kwiaty haftowane i imię Jesus, listwa czerwona zła, podszewka płócienna czerwona.

Ałaskowe w paski półjedwabne, frędzelka wąska jedwabna, podszewka płócienna.

Ałasowe stare, potrzeby, frędzla jedwabna biała, podszewka płócienna czerwona.

Ałasowe stare wzorzyste, potrzeby białe szychowe, frędzla jedwabna pstra, podszewka płócienna czerwona.

Adamaskowe białe, potrzeby i frędzla jedwabne czerwone, podszewka czerwona płócienna.

Adamaskowe, listwa czerwona muchajerowa w kwiaty, podszyte płótnem czerwonym.

Ałasowe wzorzyste stare, frędzla i potrzeby czerwone jedwabne, podszyte płótnem czerwonym.

Ałasowe w cienie, potrzeby czerwone jedwabne, podszewki nie masz.

Adamaskowe stare, potrzeby szychowe żółte, frędzla jedwabna pstra, podszewka płócienna czerwona.

Kitajczane w kwiaty malowane różnego koloru, frędzla jedwabna, podszewka płócienna.

Kromraszowe⁴⁵, włóczką wyszyte różną, do Św. Krzyża.

Drugie także u ołtarza ubogich.

⁴⁵ Kromrasz – tkanina wełniana, odmiana rasy (zob. następny przypis), zob. *ibid.*, s. 99.

Czerwone małe.

Lamowe cieliste zblakłe, potrzeby złote, frędzla ze złotem czerwona jedwabna, listwa czerwona nędzowa, czerwonym płótnem podszyte.

Adamaszkowe, potrzeby jedwabne pstre, frędzla czerwona jedwabna, podszywka płócienna czerwona.

Adamaszkowe, potrzeby jedwabne wąskie, frędzla stara pstra, listwa [z] akсамitu czerwonego, czerwona podszywka płócienna czerwona.

Ałasowe, w pośrodku imię Jesus, potrzeby szychowe żółte, frędzla jedwabna zielona, listwa ałasowa także wyszyta szychem i materiałami.

Muchajerowe czerwone, potrzeby barszczowe ze sreberkiem, frędzla pstra, podszywka płócienna czerwona.

Drugie temuż we wszytkim podobne.

Muchajerowe wiśniowe, potrzeby fiołkowe ze złotem, koronka czarna jedwabna z szychem żółtym, podszywka płócienna czerwona.

Zielone małe.

Adamaszkowe papuże, potrzeby jedwabne zielone z pomarańczym, frędzla zielona jedwabna, podszywka czerwona.

Adamaszkowe, potrzeby wąskie jedwabne, frędzla czerwona jedwabna [s. 262] z szychem żółtym, podszywka płótna czarnego.

Rasowe⁴⁶, potrzeby wełniane wąskie z szychem żółtym, frędzla włóczkowa pstra, podszywka [z] płótna białego.

Fiołowe małe.

Adamaszkowe niebieskie w drobne kwiaty, potrzeby granatkowe ze złotem, frędzla granatkowa jedwabna, podszywka płócienna czerwona.

Altembasowe dzikawe, potrzeby szychowe białe, frędzla pstra, podszywka sina płócienna.

Ałasowe z herbami, potrzeb żadnych, podszywka kaczorowa bagazjowa.

Aksamitne kaczorowe, listwa aksamitna wzorzysta, frędzla pstra jedwabna, u dołu bogata nędza, podszywka płócienna kaczorowa.

Aksamitne w kostki włosowe, potrzeby szychowe białe, frędzla wełniana.

Ałasowe stare złe, potrzeby półjedwabne biało-czarne, frędzla jedwabna biało-czarna, podszywka [z] płótna czarnego.

Aksamitne stare, potrzeby szychowe białe, frędzla czarna jedwabna, podszywka płócienna czarna.

Aksamitne strzyżone w kwiaty wielkie, potrzeby i frędzla srebrna wielka, podszywka czarna płócienna.

⁴⁶ Rasa – szorstka, lekka tkanina wełniana z gorszych gatunków przędzy, zob. *ibid.*, s. 153.

Vela białe.

Atlasowe, złotem bogato szyte, w pośrodku osoba Najświętszej Panny z Panem Jezusem, wkoło koronka złota, podszyte kitajką zieloną.

Vela dwa jednakowe terynelowe w złote kwiaty, wkoło frędzla pstra jedwabna, podszyte kitajką zieloną niebieską w prążki.

Atlasowe haftowane różno, w pośrodku Agnus Dei, dokoła frędzla, bez podszewki.

Atlasowe, w pośrodku imię Jesus, frędzla czerwona, niepodszyte.

Taftowe, kwiaty [h]aftowane, podszewka czerwona, frędzla pstra.

Kitajczane, jedwabiami szyte i imię Jesus.

Kitajczanne w kwiaty złotem szyte, frędzla jedwabna pstra, taftą czerwoną starą podszyte.

Płóciennie szyte cztery, raczej by za korporały uszły, dwa jedwabne płótnem podszyte.

Jedwabnych niepodszytych jedenaście.

Białe w blaszkę białą, in medio nomen Jesu, podszewka biała płócienna.

Dwa białe małe kitajczane.

Płóciennie, złotem haftowane, w pośrodku nomen Jesu.

Siatkowane białe niciane, kwiatki czerwone, w pośrodku imię Jezus.

Nowe burkatelowe w złote kwiatki, paski zielono-czerwone, frędzla czerwona, podszewka żółta płócienna. Wszystkich tedy jest 31.

Bursy i pale białe.

Lamowa bursa i pala w kwiaty złote z koronką. Bursa i pala [ze] złotogłowu, koronka złota.

Bursa atlasowa, haftowana jedwabiem różnym, w pośrodku Najświętsza Panna z perełkami, pala przybierana.

Altembasowa w kwiat czerwony, z palą, potrzeby złote.

Terynelowe dwie w kwiat[y] złote, frędzla pstra z palami.

Atlasowa, jedwabiem szyta, w pośrodku nomen Jesu, pala przybrana.

Trzy bursy i cztery pale inne i burkatelowa z palą, złote kwiatki, w paski zielone i czerwone, frędzla czerwona. Wszystkich burs białych numero 12, pal: 13.

Czerwone vela.

Atlasowe w różne kwiaty, w pośrodku nomen Mariae, frędzla pstra, niepodszyte.

Pomarańcze atlasowe, w kwiaty wielkie, frędzla pstra, bez podszewki.

Atlasowe, w pośrodku krzyż z koronki, taftą zieloną podszyte.

Kitajczane, srebrem szyte, w pośrodku imię Jesus, dokoła koronka srebrna, niepodszyte.

Atlasowe, w pośrodku krucyfik w promieniach, podszyte taftą szarą.

[s. 263] Siatkowe czerwone haftowane, w pośrodku krzyż, podszewka [z] czerwonej kitajki.

Kitajczane, jedwabiem haftowane, w pośrodku nomen Jesu, niepodszyte.

Dwa kitajczane ceglaste [w] krzyże zielone, frędzla pstra jedwabna.

Tabinowe w kwiaty złote, krzyż i dokoła marcypanowa koronka srebrna, podszewka [z] kitajki siarczystej.

Taftowe czerwone małe, potrzeby jedwabne wąskie we dwoje, podszewka także.

Czerwone siatkowe, w blaszkę i kwiatki, frędzelka jedwabna pstra, niepodszyte.

Adamaszkowe bogate ceglaste, w kwiaty wielkie srebrne, koronka złota, podszyte kitajką cielistą. Czerwonych tedy jest numero 13.

Bursy i pale czerwone.

Ałasowa, [na niej] n[omen] J[esu] w promienie, po rogach kwiatki, frędzla szychowa z jedwabiem. Pala ałasowa także [z] Agnus Dei, frędzla zielona. Aksamitna n[omen] J[esu] na niej, frędzla zielona, pala przybrana. Ałasowa, [na niej] n[omen] J[esu], na pali galonkiem złotym oblamowana. Ałasowa w blaszkę, na niej Agnus Dei, frędzla zielona, pala inaksza. Ałasowa [w] kwiaty z paciorków, pala złotem haftowana, n[omen] J[esu] na niej. Burkatelowa, frędzla jedwabna czerwona, pala lamowa. Dwie adamaszkowe jednakie z palami przybranymi. Szkarłatna z palą przybraną. Dwie ałasowe jednakie z żółte kwiatki, frędzla biała i krzyż, pale przybrane. Aksamitna, złotem haftowana, frędzla pstra, podszewka zielona, pala przybrana. Aksamitne stare dwa z palami przybranymi. Lamowa ceglata, złoty galonek, pala przybrana. Lamowa różowa, potrzeby srebrno, z palą jak jest ornat wyżej. Nowa [z] burkateli bogatej w srebrny kwiat, z palą jak i ornat. Wszytych bursów i palów jest numero 16.

Zielone vela.

Dwa zielone ałasowe, haftowane różnie, frędzla pstra, u jednego krzyż, u drugiego Jesus w sercu. Ałasowe w kwiaty wielkie biało-żółte, frędzla pstra, niepodszyte. Taftowe trzy: jedno z frędzlą pstrą, na nim n[omen] J[esu], drugie bez frędzli, na nim św. Franciszek, trzecie także bez frędzli, na nim Najświętsza Panna, jedwabne, z nich dwa bez podszewki i potrzeb. Stare materialne, kwiat biały, frędzla czerwona żółta. Siatkowane z blaszką. Item drugie haftowane zielono-czerwone. Numero velów 11.

Bursy i pale.

Pięć altembasowych z palami przybranymi. Trzy aksamitne w kwiaty, dwie pale przybrane. Adamaszkowa i pala przybrana. Zielona, przez nią krzyż czerwony, pala przybrana. Haftowana, deska pod nią, pala przybrana. Numero bursów i palów zielonych 11.

Fiołowe vela.

Atłasowe, na nim n[omen] J[esu], niepodszyte, frędzla wkoło. Dwa jednakie, niepodszyte, haftowane krzyżyki półjedwabne. Niebieskie atłasowe w kwiaty wielkie, frędzla pstra. Kitajczane bez potrzeb, drugie jedwabne, na nim n[omen] J[esu]. Dwa jednakie tabinkowe nowe, podszyte bagażą niebieską. Fiołowe siatkowane w blaszki. Wsztykich in numero 9.

Bursy i pale.

Cztery aksamitne z palami, potrzeby szychowe, jednakie. Adamaszkowe dwie, pale przybrane. Aksamitna strzyżona z pałą przybraną. Kitajczana, wyszyta na niej n[omen] J[esu], na pali krzyżyk. Atłasowa w kostki, pała przybrana. Dwie [z] nędzy bogatej jednakie, frędzla biała, a te są ni fiołowe, ni zielone, z palami przybranymi. Palów pięć różnych nad to. Bursów in numero 11, palów 16.

Czarne vela.

Tabinowe wzorzyste, frędzla pstra, krzyż biało-czarny. Stare pliszowe dwa, z dziewięć jedwabniczych, szytych 4. Kitajczane, srebrne kwiatki, na nim n[omen] J[esu]. Dwa taftowe jednakie, frędzla pstra biało-czarna. Wsztykich 15.

[s. 264] Bursy i pale czarne.

Cztery aksamitne jednakie z palami, potrzeby szychowe marcypanowe. Aksamitna jedna, potrzeby złote szychowe, pała przybrana. Atłasowa wyszywana, z pałą, na bursie n[omen] J[esu], na pali n[omen] M[ariae]. Atłasowa w kwiaty żółte, z pałą. Stara atłasowa z szychowymi potrzebami, pała przybrana. Nowa włosowa, burkatelowa, w kwiat złoty i potrzeby, z pałą. Pała jedna nadto. Bursów numero 9. Palów numero 10.

Korporały.

Z koroneczkami złotymi, ząbkowe dwa stare.

Drugich trzydzieści.

Puryfikaterzów⁴⁷ osiemdziesiąt i dwa, złych się kilka spaliło.

Subkorporałów⁴⁸ z czerwonym szyciem złych piętnaście, lepszych z złotym szyciem cztery, złotem samym szytych cztery, z czarnym szyciem złych os[ie]m, z białym trzy. Wsztykich jest trzydzieści i cztery, ale ledwie co warty wszystkie i te dwa są co Najświętsza Panna na nich szyta, ale już nic po nich.

⁴⁷ Puryfikaterz – element bielizny kielichowej służący do czyszczenia naczyń liturgicznych, zob. *Puryfikaterz*, [in:] *Słownik terminologiczny sztuk pięknych*, red. Krystyna KUBALSKA-SULKIEWICZ, Monika BIELSKA-ŁACH, Anna MANTEUFFEL-SZAROTA, Warszawa 2012, s. 338.

⁴⁸ Subkorporał – obrus ołtarzowy (kładziony pod korporałem).

Tuwalnie⁴⁹.

Z czerwonym szyciem złych jednaście, z czarnym sied[e]m, z białym cztery i te podarte, wszystkich numero 22. Accessit jedna w róże, kwiaty czerwone, liście zielone [ze] złotem. Druga pomarańcza ze złotem. Rąbkowe. Trzecia bogata, złotem i różnym jedwabiem szyta, także rąbkowa. Te trzy dobre są.

Alby.

Starych alb dwadzieścia i dziewięć, nowe cztery. Dwa płócienne, jedna z nich wyszywana, druga nie. Trzecia rąbkowa przeźroczyta, koronki piękne. Czwarta także rąbkowa, bogate korony i wszytka szyta. Wszystkich tedy alb numero 33.

Humerały.

Tych jest numero dwadzieścia i trzy. Nowe z koronkami szerokimi, rąbkowe trzy. Wszystkich numero 26. Pasów białych dwadzieścia jedwabnych, karmazynowych trzy, zblakły czwarty niciany czerwony, zblakły też jeden. Numero 25.

Przykrycia na głowę Najświętszej Panny statuas numero 6.

Tych jest, ale nie bardzo dobrych, siedemdziesiąt i dziewięć, nowych dobrych do wielkiego ołtarza dwa, do Św. Krzyża małych z koronami dwa, wszystkich numero 83. Ręczników do zakrystii szesnaście. Ręczników do ołtarzów dwadzieścia i pięć.

Komże.

Starych sześć, piąta rąbkowa nowa, dwie płócienne nowe. Numero 9. Komeszek małych par cztery na serwitorów.

Płachty pogrzebne.

Dwie na wielkie mary. Trzecia wozowa. Czwarta dziecinna mała.

Obicie i różne fragmenta materii.

Adamaszku karmazynowego bretów⁵⁰ sześć. Adamaszku karmazynowego i żółtego bretów os[ie]m. Firanki [z] kitajki zielonej stare. Jedna sztuka atłasu białego, wzorzystego. Dwie sztuki czerwonego atłasu. trzy brety adamaszku floryzowanego do baldachimu na ołtarz. Frędzla szeroka, atłasowa, haftowana. Sztuka atłasu szkarłatnego na pulpit. Fartuszek kitajczany, błękitny, do jastek na Najświętszą Pannę. Firanki lazurkowe, materialne w prążki. Kitajki

⁴⁹ Tuwalnia – ręcznik trzymany przez ministranta dla przyjmujących komunię, zob. Michał ARCT, *Słownik ilustrowany języka polskiego*, t. 3, Warszawa 1916, s. 118.

⁵⁰ Bret (bryt), pas tkaniny, zob. Bryt, [in:] *Słownik języka polskiego*, red. Witold DOROSZEWSKI, t. 3, Warszawa 1964, s. 685–686.

karmazynowej łokci półtora. Atlasu dwie sztuczki starego, niebieskiego. Materii lamowej w kwiaty złote łokci dwa. Obicia kitajkowego żółtego dwa, czerwonego dwa brety. Obicie stare, kitajczane, karmazynowe, u wierzchu bret nędzowy, zielony. Pomarańczowej kitajki dwa sztuki. Karmazynowego atlasu łokci półtora, [s. 265] na nim kwiaty złotem haftowane. Tafty różowej łokci trzy. Bret haftowany na karmazynie sztuk dwie. Frędzla teletowa, czerwona, od starego baldachimu. Bret stary, nędzowy, włosowy. Cztery sztuki lamowe do baldachimu na procesję, z frędzlą. Dwa brety do wielkiego ołtarza, jeden do Najświętszej Panny, fiołowe. Także jeden na białej kitajce, kwiat wyszywany, do depozycji. Fartuszek atlasowy złotem szyty, czerwony, drugi rąbkowy, różnym jedwabiem i złotem szyty, trzeci taftowy i przejrzysty z wielką koroną, do Św. Krzyża i niesokurowa⁵¹, czerwona chustka turecka, listwa złota. Baldachim nowy, bogaty, wielki, ceglasy w złote kwiaty, na wielki ołtarz.

Sukienki do ołtarzów.

Sukienka [z] pomarańczowej kitajki w wodę, teraz zażywa się na antepedium, ponieważ inszą modą ołtarz stanął Najświętszej Panny i statua, te gwiazdki są srebrne.

Druga [z] materii ceglastej w kwiaty białe i złote i to [na] antepedium się zażywa.

Sukienka do przeszłej statuy św. Anny kitajczana, zielona, z obu stron dwie jej sztuczki i atlasu włosowego sztuczka, na Najświętszą Pannę sukienka czerwona kitajczana. Płaszczyc zielony atlasowy, to się teraz nie zażywa do nowo zrobionego ołtarza.

Kobierce.

Kobiercy pięć jest. Szósty był, ale go w tym rejestrze nie masz.

Sukna na ołtarze.

Do wielkiego ołtarza czerwone dwa. Do Najświętszej Panny trzy. Do św. Rozalii cztery. Do Bożego Ciała pięć. Do Św. Krzyża sześć. Do Św. Trójcy starego sztuk cztery. Czarnego w różnych sztukach jest sztuk dwanaście.

Mszały.

Aksamitny wielki, czerwony, w srebro oprawny bogato. Aksamitny czerwony, stary, także w srebro oprawny. W skórę nakrapioną oprawny, złote margines, z starego przydane patrony de novo. W czarną skórę oprawny, zielone margines, z starego przydane patrony de novo. Aksamitny stary, srebra 5 sztuczek. 2 małe

⁵¹ Niesokor – surowy jedwab, z którego pleciono koronki i paski, zob. I. TURNAU, op.cit., s. 123.

jednakie, bez patronów, w czarną skórę. Mszał mały, stary, w czerwony szafion⁵², zastawiony od chłopczyka jakiegoś przed dwiema lat[y] w trzech groszach, o czym dowiedziawszy się odebrałem go, czyj jest nie wiem. Mszały trzy stare złe, mszalików małych requialnych trzy. Agenda dała się czarno oprawić, ponieważ tamta kompatura⁵³ zdarta.

Mosiądz.

Lichtarzy wielkich mosiężnych trzy pary. Lichtarzy mosiężnych staroświeckich par os[ie]m. Lichtarzy staroświeckich małych para jedna. Lichtarz mosiężny o trzech nogach jeden. Lichtarz jeden mosiężny, drugi miał zgiąć zakrystian powiada. Stołowy także jeden lichtarz wysoki, cienki. Lichtarzy mosiężnych wielkich, przed wielkim ołtarzem za gradusami stoją zawsze, para jedna. Bloki mosiężne do kościelnej potrzeby numero cztery. Dwie lampy mosiężne stare. dwie korony mosiężne staroświeckie, wielkie na pół kościoła, a trzecia mała. Konewka wielka miedziana do noszenia wody. Kociołek na aspersję⁵⁴ mosiężny. Kociołek do wody święconej przy zakrystii. Miedniczka miedziana do opłatków pieczenia. Krzesznica spiżowa na miejscu swoim⁵⁵. Żelaza dwa do pieczenia opłatków.

Cyna.

Lichtarzy wielkich dwie parze, te są złe. Małych stołowych para złych.
[s. 266] Lawaterz cynowy. Ampulek pięć par. Misczek cynowych dwie. Dzbanków cynowych do ziela par trzy, patres wzięli czwartą. Łódka do kadzidła. Accesserunt para lichtarzy do Św. Krzyża. Para druga do św. Katarzyny.

Choraławie.

Bractwa Bożego Ciała choraławie nowa adamaszkowa, frędzla i kutasy karmazynowe ze złotem. [Z] adamaszku barszczowego ceglasta szarżowa⁵⁶ stara. Dwie choraławieki większe [z] adamaszku czerwonego, nowe. Dwie [z] adamaszku fiołowego mniejsze, dwie maleńkie do Bractwa Bożego Ciała. [Z] adamaszku fiołowego, z Bractwa Bożego Ciała, żałobna. Proporzec kitajczany niebieski.

⁵² Szaflan (safian) – skóra z kozła, barana lub cielaka, garbowana i barwiona na różne kolory, zob. *ibid.*, s. 159.

⁵³ Kompatura – okładka książki, pergamin lub gruby papier służący do jej owinięcia, zob. *Kompatura*, [in:] *Słownik języka polskiego*, t. 3, s. 878.

⁵⁴ Aspersja – akt pokropienia wiernych wodą święconą, zob. M. ARCT, *op.cit.*, t. 1, s. 27.

⁵⁵ Krzesznica (krześnica) – chrzcielnica, zob. *Baptisterium*, [in:] Jan MĄCZYŃSKI, *Lexicon Latino Polonicum ex optimis Latinae linguae Scriptoribus concinnatum*, Regiomonti Borussiae 1564, k. 23.

⁵⁶ Szarża – grube sukno z niefarbowanej wełny, zob. I. TURNAU, *op.cit.*, s. 175.

Organy.

Wielkie są opisane w księgach kościelnych i jak wiele kosztują, do których się wielmożny jegomość ksiądz Severin Szuka⁵⁷, gni[e]źnieński, chełmiński kanonik, tegoż kościoła proboszcz staraniem i impensami dobrze przyłożył. Organy mniejsze nad św. Rozalii ołtarzem, także za staraniem farskim de novo wystawione prawie wszystkie. Pozytyw trzeci na dole do noszenia podczas różnych procesji.

Księgi.

Proemium in opus primae partis historialis d[omini] Antonini arch[i]-ep[iscopii] Florentini⁵⁸. Incipit prologus in tabulas totius summae d[omini] Antonini archi[e]p[iscopii] Florentini⁵⁹. Summarium primi voluminis partis historialis d[omini] Antonini arch[iepiscopii] [Florentini]. Duo opera eadem. Prologus 2dae partis historialis etc. Summarium 2di voluminis partis etc etc. Tria opera eadem. Prologus tertiae partis historialis etc. Summarium tertiae partis etc etc. eiusdem authoris. Prologus 4ae partis historialis d[omini] Antonini archiep[iscopii] Florentini.

Decretorum Libri.

Incipit compillatio nova Decretalium Gregorii IX⁶⁰. Idem in tribus opibus. Gregorii IX Decretalia argumenta 5. Iudex, iudicum, clerus, sponsalia, crimen liber decretalium. Liber decreti initium non e nisi distinctio 2da quid sit ius militare. Concordia discordantium canonum⁶¹. Margaretha decreti seu Tabula Martianina fratris Martini ord[inis] Praedicatorum⁶². Bonifacii VIII Sextus liber decretalium⁶³. Incipit Sextus liber decretalium Antonii Concili Siculi⁶⁴. Moniarum summa qua magistrictia seu Pisanella vulgariter nuncupatur⁶⁵.

⁵⁷ Seweryn Szczuka (1651–1727) – kanonik chełmiński (od 1687), sufragan chełmiński (od 1704), proboszcz kościoła Świętojańskiego w Toruniu (od 1689), A. MAŃKOWSKI, op.cit., s. 208–210; B. ŁYCZAK, op.cit., s. 81.

⁵⁸ Tu i dalej: Antonin Pierozzi, *Chronicon partibus tribus distincta ab initio mundi ad MCCCLX*.

⁵⁹ *Tabule speciales totius summe Antonini*.

⁶⁰ *Dekretaly Grzegorza IX w pięciu księgach: iudex, iudicum, clerus, sponsalia, crimen*.

⁶¹ *Dekret Gracjana*.

⁶² Marcin z Opawy, *Margarita decreti seu Tabula Martiniana*.

⁶³ Bonifacy VIII, *Liber Sextus Decretalium D. Bonifacii Papae VIII, suae integritate, una cum Clementinis et Extravagantibus restitutus*.

⁶⁴ *Incipit Sextus liber decretalium cum summarijs Jo. An. Zenze, Domi. de San Gemi. et Anto. Corsecti Siculi in locis vbi defunt summaria Io. An. reuisus et emendatus p[er] die tu[m] excele[n]-tissimu[m] do. Anto. Corsectu[m]*.

⁶⁵ Bartolomeo da San Concordio, *Summa de casibus conscientiae*.

Rubrica de vita et honestate clericorum⁶⁶. Rubrica antiqua. Directorium sacerdotale⁶⁷. Institutionum magistri Nicolai de Voelda⁶⁸. Liturgicon ecclesiae latinae. Sermones de tempore et sanctis Joannis Nider ord[inis] Praedicatorum⁶⁹. Incipit opus gloriam Magni Adalberti De laudibus virginis gloriosae⁷⁰. Sermones Mefret alias hortulus reginae De tempore pars aestiva⁷¹. Idem De sanctis⁷². Explicationes Evangeliorum et ep[isto]larum Joannis Sangenbergii Basileae editi⁷³. Roberti de Latio ord[inis] Minorum Opus quadragesima⁷⁴. Sermones fratris Peregrini de tempore et sanctis⁷⁵. Sermones thesauri novi de sanctis⁷⁶. Guilerini Expositiones in d[omi]nicas et festa⁷⁷. Homilia Joannis Roardi ord[inis] Fran[ciscarum] Minorum⁷⁸. Conciones non compactae veteris characteris de sanctis et dominicis. Liber theologicus d[ivi] Bonaventurae ad finem quaestiones⁷⁹. Descriptio nominum et verborum in libris quatuor. Liber theologicus d[ivi] Bonaventurae ad finem quaestiones. Thomae Deraborus Theologia veritatis⁸⁰. Augustini Aurelii epi[scopi] Hip[ponensi] De trinitate⁸¹. Nicolai de Lira ord[inis] Seraphici In testamentum vetus⁸². Prima pars 2dae partis Theologiae eximii doct[oris] S. Thomae de Aquino ord[inis] Praedica-

⁶⁶ Zapewne pierwszy rozdział trzeciej księgi Dekretalów Grzegorza IX.

⁶⁷ *Directorium sacerdotale continens ritus ac regulas missam rommare devote celebrandi et ministrandi additis piis exercitiis et brevib. meditatiunculis ante et post sacrum.*

⁶⁸ Nicasius de Voerda, *Lectura libri Institutionum magistri Nycasij de Voerda artium liberalium et pontificij iuris professoris necnon in sacra theologia licentiatu Justinianus.*

⁶⁹ Johannes Nider, *Sermones de tempore et de sanctis cum quadragesimali.*

⁷⁰ Albert Wielki, *De laudibus virginis gloriosae.*

⁷¹ Meffreth, *Sermones de tempore alias ortulus regine. Pars estivalis.*

⁷² Meffreth, *Sermones de tempore alias ortulus regine. Pars hyemalis.*

⁷³ Johann Spangenberg, *Explicationes evangeliorum et epistolarum* (zapewne wyd. Basel 1564).

⁷⁴ Roberto Caracciolo, *Sermones quadragesimales.*

⁷⁵ Peregryn z Opola, *Sermones de tempore et de Sanctis.*

⁷⁶ Pseudo-Petrus de Palude, *Sermones Thesauri novi de sanctis.*

⁷⁷ Guilerinus, *Postilla seu expositions sacrorum, evangeliorum ac epistolarum de tempore; diebus dominicis & sanctis etiam super commune apostolorum, martirum, confessorum, virginum & pro defunctis.*

⁷⁸ Zapewne Johannes Royardus, *Homiliae in epistolas dominicales iuxta literam lub idem, Homiliae per festivitates sanctorum.*

⁷⁹ Zapewne Sancti Bonaventurae Ordinis minorum s.r.e. episc. card. Albanensis eximii Ecclesiae Doctoris Summa Theologica, opr. Pedro Trigo.

⁸⁰ [Hugo Ripelin ze Strasburga], *Compendium theologiae veritatis. Cum Tabula Thomae Dornberg.*

⁸¹ Augustyn z Hippony, *De trinitate.*

⁸² Mikołaj z Liry, *Postilla super totam Bibliam, Pars 1: Prologus primus venerabilis fratris Nicolai de Lira in testamentum vetus de recommendatione sacre scripture in generali incipit.*

torum⁸³. Commentaria sub sapientiam Salomonis Roberti Holkot⁸⁴. Idem in 2do opere. Joannis Ferri in Evangelium S. Matthaei libri 4 in uno volumine⁸⁵.

Profani.

Tabula super Libros Boetii de consolatione philosophiae⁸⁶. Luci Anei Senecae Cordubensis ad Lucillum liber de vivendi ratione⁸⁷. Commentarii [s. 267] a Philippo Bervaldo in Asinum aureum Lucii Apulei⁸⁸. Philosophia Aristotelis in Phisicam Aristotelis⁸⁹. Commentaria in logicam Alberti Magni⁹⁰. M[arci] T[ulli] Ciceronis Libri tres in uno⁹¹. Angeli Politiani Miscellanorum⁹². Commentum supra veterem actem Aristotelis ad viam Albertistarum⁹³. Idem sed sine compactura ex una parte.

Missalia antiquo typo scripta numero 15. Libri scripti ferme illegibiles vetustissimo caractere 28, unus ruthenice scriptus. Gradualia antiqua pargamenea duo. Psalterium unum vetus. In pulpitu ad usu[m] ecclesiae, processionale, graduale pro dominicis, graduale pro festis pargamenea, psalterium, antiphonarium.

Sub tempus g[e]n[er]alis visitationis statuta sunt sequentia. 1. Vindicacionem dotis ecclesiae mansorum quatuor juxta civitatem et extra aliorum quadraginta ubi de jure competens r[evere]ndo parochi uti etiam receptionem post tempus jam tpsum habiti contractus bonorum Siemonie⁹⁴ iam paene desolatorum faciend[a]m committimus, et ecclesiae applicare volumus. 2. Hortum vero ad ecclesiam spectantem, quia in possessione nobis ignotorum et loco non determinato existit ac lapidearum sit avulsio, ideo horum indagacionem

⁸³ Tomasz z Akwinu, *Summa theologica (prima pars secundae partis)*.

⁸⁴ Robert Holcot, *Super sapientiam Salomonis*.

⁸⁵ Johann Wild (Ferus), *In Sacrosanctum Iesu Christi Evangelium secundum Mattheum commentariorum libri quatuor*.

⁸⁶ Boecjusz, *De consolatione philosophiae*.

⁸⁷ *Lucii Annei Senecae Cordubensis maximi latini Magistri et institutoris honeste vitae ad Lucillum Epistolarum liber de vivendi ratione preclarus et auro preciosior*.

⁸⁸ *Commentarii a Philippo Beroaldo conditio in Asinum aureum Lucii Apuleii*.

⁸⁹ Arystoteles, *Fizyka*.

⁹⁰ *Commentaria in quatuor libros novae logicae secundum processus bursae Laurentianae Coloniensis ubi doctrina Alberti Magni*.

⁹¹ Marek Tulliusz Ciceron, *De officiis*.

⁹² Angelo Poliziano, *Miscellaneorum centuriae primae*.

⁹³ *Epitomata que vulgo reparaciones dicuntur lectionum et exercitiorum logice veteris ac nove Aristotelis secundum Divi Alberti doctoris Magni doctrinam*.

⁹⁴ Siemon (pow. toruński) – wieś należąca do toruńskiej parafii św. św. Jana Chrzcziciela i Jana Ewangelisty.

et vindicationem eidem parochi committimus faciendam. 3. Antiquitate et vetusto quoque usu semper probatum et ubique servari est solitum, ut reparatio ecclesiae domus plebanalis spectet ad incolas civitatis, ubi nec ecclesia ob avulsionem bonorum et juris retentionem habere possit dispositionem eorum liberam, ideo reverendo parochi, ne negligat vindicare, praecipimus. 4. Ne sine scitu et licentia reverendi parochi seu ejus commendarii et pensione quartae funeralium praesumant patres Dominicani corpora demortuorum sub poenis in jure statutis sepelire, vetamus. 5. Liberam deportationem extra maenia civitatis demortuorum pro sepultura reverendo commendario ad ecclesiam concedimus facultatem donec aliud habuerit in mandatis. 6. Sine licentia et scitu praepositi seu ejus commendarii suscipere corpora sepelienda vitricos, aut curare pulsari campanas, sub poenis decem florenorum pro quolibet contraventione solvendorum inhibemus. 7. Laboriosis mensuratis vulgo miernikom, ut gaudeant solito ecclesiae beneficio ex obsequiis, ex tunc ut singulis eorum mortuis semel ecclesiae pulsetur campanis, concedimus. 8. De lapidea controversa ad venerabile capitulum Culmense spectante, quoniam longior indago et probationes majores sunt necessariae, ideo decretum differtur ad ulteriorem cum venerabili capituli conferentiam et parochi illie praesentiam. 9. Donati floreni trecenti, ut restituantur ecclesiae per illi praeposito eius exactionem et sollicitandam solutionem, commendamus et injungimus. 10. Minus videndo necessarias plures argenti partes et calices, illa in maius ornamentum ecclesiae applicari volumus hic specificata: calices octo, patenas octo. Ampullarum deauratarum paria tria, unum ex illis minus, per partes deauratarum paria duo. Cruces deauratas quinque. Pacificalia quatuor. Pacificalia rotunda duo. Statuam argenteam deauratam manibus tenentem dentem. Pixides minores argenteas duas. Vascula argentea non deaurata duo. Pectorale magnum argenteum deauratum cum imaginibus Salvatoris et Coronationis Beatissimae. Pectoralia argentea similis formae deaurata cum figuris SS. Joannis [s. 268] Baptistae et Evangelistae, duo. Argenti ex cappis per modum pectoralis cum figuris sanctorum partes quinque fragmenta varia. Pixidem unam majorem deauratam, altera similis reservetur. Pro quibus omnibus pixidem pro asservando venerabili. Monstratorium minus pro majori usu et commodo, crucem argenteam pro altari. Calices modernaee formae trinos fieri mandamus. Superfluum vero cum licentia numerum quod magis successu temporis ecclesiae videamus commodum disponere volumus. Pacificalia vero tria. Thurribularia duo reparentur. Ut autem omnibus tris ordinationibus statutis et mandatis satisfiat quantotius super iis per illis parochi et eius commendarii conscientiam oneramus. In quoniam.

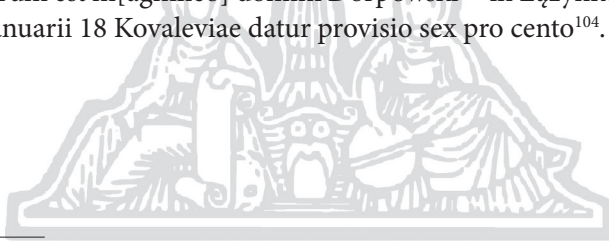
Fundationes nonnullae huic ecclesiae archipresbiteriali[s] Thorunen[sis] locatae quae ut sequuntur:

Locatio summae quadringentorum florenoru[m] in Sztynwak⁹⁵ facta est anno Domini 1692, die 24 junii. Est charta subscripta ab Hollandis illius villae eum obligatione annui census septem a centum.

G[e]n[er]osus Andreas Dziewanowski⁹⁶ summam levatam de minibus perill[ust]ris r[evere]nd[i]mi Severini Sczuka can[oni]ci Culmen[sis], praepositi Thorunen[sis] florenoru[m] sexcentoru[m] Polon[orum] monetae Pruthenicae, quinque sextones in floreno, inscripsit Kovaleviae in bonis Sławkowo⁹⁷ et Tylice⁹⁸ anno Domini 1692 feria 3tia ante festum S. Margarethae [23 VII 1692], cum obligatione annui census sex pro cento.

Magnificus Dobrski⁹⁹ ecclesiae Thorun[ensis] pro cursu tria millia subscripsit percepta et enumerate a perillu[stri] eodem praep[os]ito, quinque sextones in floreno, cum censu annuo quinque pro cento. Kovaleviae 1696 die 1 mensis decembris. Haec summa est recepta per eundem perill[ust]rem r[evere]nd[issi]mu[m] praep[os]itum a m[agn]if[ic]o domino Leszczyński.

Generosus Jacobus Piwnicki¹⁰⁰ inscripsit summam trecentorum floren[orum] Polon[orum], quinque sextones in floreno, in Orły¹⁰¹ bonis suis modo posser bonorum est m[agn]ifico domini Dorpowski¹⁰² in Łążyńko¹⁰³ inscriptio facta 1628 januarii 18 Kovaleviae datur provisio sex pro cento¹⁰⁴.

⁹⁵ Sztynwag (pow. grudziądzki).

⁹⁶ Andrzej Dziewanowski (zm. 1722) – kasztelan rypiński (1699–1704), słoński (1704–1713) i dobrzyński (1713–1721), zob. Piotr GAŁKOWSKI, *Genealogia ziemiaństwa ziemi dobrzyńskiej XIX–XX wieku (do 1939 roku)*, Rypin 1997, s. 62.

⁹⁷ Sławkowo (pow. toruński).

⁹⁸ Tylice (pow. toruński).

⁹⁹ Zapewne Władysław Dobrski (zm. 1695) – ławnik ziemski chełmiński (od 1665) i chorąży michałowski lub jego syn Jan Kazimierz Dobrski (zm. 1714), chorąży michałowski (od 1696), wojewoda pomorski (1701–1702) i chełmiński (1706–1714), zob. Kasper NIESIECKI, *Herbarz polski*, t. 3, wyd. Jan Nepomucen BOBROWICZ, Lipsk 1839, s. 352; Krzysztof MIKULSKI, *Urzednicy Prus Królewskich XV–XVIII wieku. Spisy* (Urzednicy dawnej Rzeczypospolitej XII–XVIII wieku, t. 5: Pomorze – Prusy Królewskie, z. 2), Wrocław 1990, nr 171, 647, 648, 1435, 1555.

¹⁰⁰ Jakub Piwnicki (zm. przed wrześniem 1639) – właściciel Łążyńka oraz zapewne części Piwnic, zob. Bartosz DRZEWIECKI, *Szlachta województwa chełmińskiego w latach 1454–1772. Mobilność społeczna i terytorialna* (Szlachta i Ziemiaństwo na Ziemiach Dawnej Rzeczypospolitej), Warszawa 2014, s. 96.

¹⁰¹ Zapewne Orle (pow. grudziądzki), być może Orle (pow. nakielski).

¹⁰² Zapewne Michał Dorpowski – ławnik ziemski chełmiński (1619–1649), K. MIKULSKI, *Urzednicy*, nr 150.

¹⁰³ Łążynek (pow. toruński).

¹⁰⁴ Zob. *Visitationes episcopus Culmensis*, s. 219.

BIBLIOGRAFIA

- Arct, Michał. *Słownik ilustrowany języka polskiego*, vol. 1–3. Warszawa: Wydawnictwo M. Arcta, 1916.
- Czapla, Bruno, ed. *Visitationes episcopatus Culmensis Andrea Olszowski Episcopo a. 1667–72 factae*, vol. 2. Toruń: Towarzystwo Naukowe w Toruniu, 1903.
- Doroszewski, Witold, ed. *Słownik języka polskiego*, vol. 3. Warszawa: Państwowe Wydawnictwo Naukowe, 1964.
- Drzewiecki, Bartosz. *Szlachta województwa chełmińskiego w latach 1454–1772. Mobilność społeczna i terytorialna*. Warszawa: Wydawnictwo DiG, 2014.
- Dygdała, Bogusław. “Biblioteki parafialne w diecezji chełmińskiej w XVII i XVIII wieku.” *Czasz Nowożytny* 22 (2009): 145–161.
- Dygdała, Bogusław. *Struktury parafialne diecezji chełmińskiej w XVII–XVIII wieku*. Toruń: Towarzystwo Naukowe w Toruniu, 2009.
- Dygdała, Jerzy. “Z doświadczeń edytora osiemnastowiecznych lustracji i inwentarzy – czy instrukcja wydawnicza jest w ogóle potrzebna?” In *Teoria i praktyka edycji nowożytnych źródeł w Polsce (XVI–XVIII w.)*, edited by Adam Perlakowski, 143–158. Kraków: Towarzystwo Wydawnicze „Historia Iagellonica”, 2011.
- Fankidejski, Jakub. *Utracone kościoły i kaplice w dzisiejszej diecezji chełmińskiej*. Pelplin: Księgarnia J. N. Romana, 1880.
- Galkowski, Piotr. *Genealogia ziemiaństwa ziemi dobrzyńskiej XIX–XX wieku (do 1939 roku)*. Rypin: Wydawnictwo Muzeum Ziemi Dobrzyńskiej, 1997.
- Instrukcja wydawnicza dla średniowiecznych źródeł historycznych*. Kraków: Polska Akademia Umiejętności, 1925.
- Kubalska-Sulkiewicz, Krystyna, Monika Bielska-Łach and Anna Manteuffel-Szarota, eds. *Słownik terminologiczny sztuk pięknych*. Warszawa: Wydawnictwo Naukowe PWN, 2012.
- Lepszy, Kazimierz, ed. *Instrukcja wydawnicza dla źródeł historycznych od XVI do połowy XIX wieku*. Wrocław: Zakład Narodowy im. Ossolińskich, 1953.
- Łyczak, Bartłomiej. “Uwagi na temat nastaw ołtarzowych ufundowanych w XVIII wieku do kościoła pw. św. Jana Chrzciciela i Jana Ewangelisty w Toruniu.” *Zapiski Historyczne* 80/2 (2015): 77–91. <http://dx.doi.org/10.15762/ZH.2015.20>.
- Mańkowski, Alfons. *Prałaci i kanonicy katedralni chełmińscy od założenia kapituły do naszych czasów*. Toruń: Towarzystwo Naukowe w Toruniu, 1928.
- Michałowska, Marta. *Leksykon włókiennictwa. Surowce i barwniki, narzędzia i maszyny, techniki i technologie, wyroby i dziedziny*. Warszawa: Krajowy Ośrodek Badań i Dokumentacji Zabytków, 2006.
- Mikulski, Krzysztof. “Dzieje parafii świętojańskiej w XIII–XVIII wieku.” In *Bazylika katedralna świętych Janów w Toruniu*, edited by Marian Biskup and Jerzy Domański, 7–28. Toruń: Towarzystwo Naukowe w Toruniu, 2003.
- Mikulski, Krzysztof. *Urzednicy Prus Królewskich XV–XVIII wieku. Spisy*. Wrocław: Zakład Narodowy im. Ossolińskich, Wydawnictwo PAN, 1990.
- Niesiecki, Kasper. *Herbarz polski*, vol. 3. Edited by Jan Nepomucen Bobrowicz. Lipsk: Nakładem i drukiem Breitkopfa i Haertela, 1839.

“Patientius von Metz.” In *Lexikon der christlichen Ikonographie*, vol. 8, edited by Wolfgang Braunfels, 124. Rom: Herder, 1976.

Pobłocki, Wojciech, ed. *Visitationes ecclesiarum dioecesis Culmensis et Pomesaniae Andree Leszczyński episcopo A. 1647. factae*. Toruń: Towarzystwo Naukowe w Toruniu, 1900.

Semrau, Arthur. “Ein Beitrag zur Geschichte der Goldschmiedekunst in Thorn.” *Mitteilungen des Copernicus-Vereins für Wissenschaft und Kunst zu Thorn* 16 (1908): 65–84.

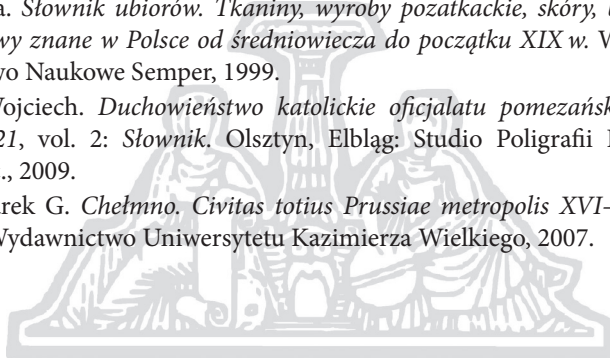
Szczepkowska-Naliwajek, Kinga. “Zasoby złotnictwa u schyłku średniowiecza na Pomorzu Gdańskim, w Ziemi Chełmińskiej i na Warmii.” *Rocznik Gdański* 40/1 (1980): 65–96.

Szczepkowska-Naliwajek, Kinga. *Złotnictwo gotyckie Pomorza Gdańskiego, Ziemi Chełmińskiej i Warmii*. Wrocław: Zakład Narodowy im. Ossolińskich Wydawnictwo Polskiej Akademii Nauk, 1987.

Turnau, Irena. *Słownik ubiorów. Tkaniny, wyroby pozatkackie, skóry, broń i klejnoty oraz barwy znane w Polsce od średniowiecza do początku XIX w.* Warszawa: Wydawnictwo Naukowe Semper, 1999.

Zawadzki, Wojciech. *Duchowieństwo katolickie oficjalatu pomezkańskiego w latach 1525–1821*, vol. 2: *Słownik*. Olsztyn, Elbląg: Studio Poligrafii Komputerowej „SQL” s.c., 2009.

Zieliński, Marek G. *Chełmno. Civitas totius Prussiae metropolis XVI–XVIII w.* Bydgoszcz: Wydawnictwo Uniwersytetu Kazimierza Wielkiego, 2007.

TNT